

Paleis voor Volksvlucht

Bij de opening van het Paleis voor Volksvlucht vormt de grote zaal nog één geheel.

IN BEDRIJF

Hoewel het Paleis voor Volksvlucht begint als tentoonstellingsgebouw, verandert de opzet – ingegeven door tegenvallende resultaten – in de loop der tijden ingrijpend. Zo wordt in 1875 een groot orgel geplaatst. De bekende winkelgalerij wordt in 1883 aan gebouwd en in 1890 wordt de grote zaal definitief in een concert- en toneelzaal gesplitst. Ook het Paleis café dat in 1894 in een bijzaal wordt geopend werkt als publiekstrekker. Er wordt zelfs geopperd om het complete gebouw als beurs in te richten.

Naast balletten, concerten, opera's en toneelstukken is het Paleis aan het begin van de 20e eeuw vaak het decor voor politieke meetings. Verder biedt het door de jaren heen plaats aan een markthal, rolschaats baan, bierlokaal, vergaderzaal en rijwielschool. Onlangs dankt het constant veranderende aanbod, blijven er tot aan de brand tentoonstellingen plaatsvinden.

De brand is voorpaginanieuws in de Nederlandse pers van 18 april 1929.

BRAND

In de nacht van 18 april 1929 wordt het Paleis voor Volksvlucht getroffen door een verwoestende brand. De ramp krijgt veel aandacht in de pers en talloze nieuwsgierigen stromen naar het Frederiksplein. Dat gebouwen van ijzer en glas gevoelig zijn voor vuur, blijkt nog eens als zeveneneenhalf jaar later het Crystal Palace in vlammen opgaat.

Het laatste restant van het Paleis – de winkelgalerij – wordt tenslotte in 1961 gesloopt. Uiteindelijk verrijst hier in 1968 de Nederlandsche Bank.

www.paleisvoorvolksvlucht.nl

2

Paleis voor Volksvlucht

Grand Café en Sandwichbar "Het Paleis" in lounge 1 van luchthaven Schiphol. Menno Rombach, Heineken bouw bureau.

TOEKOMST

Het Paleis voor Volksvlucht staat weer volop in de belangstelling. In 2002 wordt een stichting in het leven geroepen die als doel heeft de herbouw van het Paleis op het Frederiksplein te realiseren. Een aantal eindexamenkandidaten van het Grafisch Lyceum te Amsterdam ontwerpt een reclamecampagne voor dit initiatief.

Op luchthaven Schiphol is een horecagelegenheid geopend in de stijl van Outshoorns creatie. En binnenkort opent de virtuele versie van het Paleis de deuren op het Internet.

Mede door al deze initiatieven lijkt het Paleis voor Volksvlucht uit de as herrezen en te beginnen aan een tweede leven.

Vanaf de galerij inspecteert een bezoeker de bouwwerkzaamheden in de grote zaal van het virtuele Paleis voor Volksvlucht.

VIRTUEEL PALEIS

Het virtuele Paleis voor Volksvlucht is een project om het gebouw zoveel mogelijk in de oorspronkelijke staat digitaal te herbouwen en via Internet toegankelijk te maken als virtueel tentoonstellingsgebouw. Geen gemakkelijke taak. Niet alle bouwtekeningen zijn bewaard gebleven. Zwart-witfoto's, lithografieën en geschreven bronnen zijn gelukkig ruimschoots beschikbaar. Echter door de vele verbouwingen is soms moeilijk vast te stellen hoe een bepaald detail er bij de opening heeft uitgezien, laat staan welke kleuren er gebruikt zijn. Toch geeft het gebouw langzaam zijn geheimen prijs en nadert het Paleis na 140 jaar zijn tweede opening.

www.paleisvoorvolksvlucht.nl

3

Paleis voor Volksvlucht

Samuel Sarphati, initiatiefnemer. Na zijn bezoek in 1851 aan het Crystal Palace merkt hij op 'hoever wij Nederlanders bij de meeste volkeren der beschaafde wereld nog ten achter staan'.

INLEIDING

In 1851 bezoekt de Amsterdamse arts en projectontwikkelaar Samuel Sarphati de wereldtentoonstelling te Londen, gehouden in het vermaarde Crystal Palace. Een jaar later richt hij de *Vereeniging voor Volksvlucht* op en pleit voor de stichting van een permanent tentoonstellingsgebouw in Nederland.

Een prijsvraag levert niet meteen het gewenste ontwerp op, en de Gemeente Amsterdam ligt een tijd dwars bij het aanwijzen van een locatie. Na veel touwtrekkerij kan in 1859 de bouw beginnen van het Paleis voor Volksvlucht op een stuk grond bij de Utrechtsepoort.

Cornelis Outshoorn, architect. Behalve het Paleis voor Volksvlucht, is hij in Amsterdam de ontwerper van het Amstel Hotel, Museum Fodor (thans fotografiemuseum) en het (afgebroken) Koninklijk Postkantoor.

GEBOUW

Naar ontwerp van Cornelis Outshoorn wordt het grote gebouw in vijf jaar tijd voltooid. Op 16 augustus 1864 volgt de feestelijke opening in bijzijn van prins Frederik.

Het Paleis voorziet ondermeer in een grote zaal met galerij, vier bijzalen, twee verversingszalen, twee bovenzalen en een souterrain. 8000 vierkante meter is beschikbaar als tentoonstellingsruimte. Inclusief het beeld dat de koepel siert, is het gebouw 6 meter hoger dan het Koninklijk Paleis op de Dam. Behalve veel ijzer, lood en zink, wordt er 5700 vierkante meter glas in verwerkt.

De tuin met muziektent aan de achterzijde wordt in 1865 geopend. Vijf jaar later wordt aan de voorzijde een plantsoen aangelegd.

www.paleisvoorvolksvlucht.nl

1

Paleis voor Volksvlucht

Hoewel deze afbeelding van het onlangs geopende Paleis anders doet vermoeden, wordt de fontein pas in 1892 aangelegd, 28 jaar na de opening.

OPENING

Ter gelegenheid van de opening van het Paleis verscheen er een souveniralbum met 12 chromolithografieën van Hekking Jr. Deze soms geïdealiseerde afbeeldingen geven een mooi en zeldzaam beeld van het interieur van het Paleis zoals dat er in 1864 uitziet.

Het Paleis voor Volksvlucht.

Het Paleis. (Achtergevel.)

Koepel. (Van het dak gezien.)

www.paleisvoorvolksvlucht.nl

4

Paleis voor Volksvlucht

De opvallende signatuur van Willem Hekking Jr.

WILLEM HEKKING JR.

Willem Hekking Jr. (Amsterdam, 1825-1904) maakt vooral lithografieën en pentekeningen. Behalve onderstaande litho's, vervaardigt hij van het Paleis voor Volksvlucht onder andere afbeeldingen voor de tuinbouwtentoonstelling van 1865 en het boek *Amsterdam in schetsen*.

Zijgevel.

Grote zaal.

Onder de galerij.

www.paleisvoorvolksvlucht.nl

5

Grote zaal. (Oostervleugel.)

De koepel. (Binnenzijde.)

Kleine zaal.

Doorgang.

Verversingszaal.

Bovenzaal.

www.paleisvoorvolksvlucht.nl

6